

noster non fuerit designatus, in *Bethleem*, quod idem est quod *domus Panis*, abire, ut hominem in stabulo infirmatum visitaret, nam ut S. Bernardus ait : « Seipsum invenit homo propter infirmitatem jacentem in stabulo, stabulum enim quid est? mundus est, propter pecorinam similitudinem indigens erat fœno, ea propter cibus cœlestis mutavit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus, *Panis Angelorum* factus est fœnum, unicus Patris filius hominis; verbum quippe caro factum est, et *juxta prophetam*¹: *Omnis caro fœnum.* »

3. — Cajetanus ad modum se reflectit loquendi quo S. Joannes incarnationem verbi descripturus utitur; dicit enim²: *Verbum caro factum est et habbitavit in nobis*. Quamvis enim appellatione carnis, intelligatur homo, cum dicuntur: quod verbum factum est caro, Evangelista tamen non dicit: « et Verbum factum est homo, sed factum est caro ad explicandam divinam dignationem, in hoc, quod Verbum factum est id, quod est infimum in homine, scilicet caro; maxima siquidem describitur Dei benignitas, dum usque ad infimum descendisse describitur. » Longe tamen excellens quid est, quod in Eucharistia, quæ est quedam incarnationis extensio, Christus corpus suum vilissimo terræ vermiculo, homini videlicet, in cibum dederit quodque majori dignum est admiratione, non solum nos suo sanctissimo corpore nutrire dignatus fuerit, verum insuper sub poena mortis æternæ corporis sui sumptionem nobis præcepere. Que consideratio V. Thomam a Kempis adeo permovit, ut diceret³: « Nisi tu Domine hoc dieres, quis verum esse crederet, et nisi tu juberes, quis accedere attentaret? » S. Thomas de Villanova pariter obstupescit, dicens⁴: « Ut uno communi cibo vescantur et in eadem mensa consideant vernaculus, et filius pauper et dives servus, et princeps, miles et dux, vilis et terra vermiculus, et cœlestis gloriae angelus, quis hoc non obstupescat? »

4. — De incarnatione quidem Apostolus ait⁵: *Exinanivit semetipsum*; is enim, cuius immensitatis amplissimæ cœlorum sphæræ incapaces sunt, adeo pusillus effectus est, ut in utero recluderetur Virginis, unde Ecclesia ait: « Quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti; » at vero in hoc sacramento majestas, et infinitas ejus sub invisibili quasi et indivisibili hostiæ atomo continetur: unde S. Thomas ait: « Fracto demum sacramento, ne valles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur. » Quam eamdem in Eucharistia Christi humilitatem, et exinanitionem, his verbis S. Augustinus representat, dicens⁶: « Unde commendavit corpus, et sanguinem suum de

¹ ISA., XL, 5. — ² CAJETAN., ib. — ³ THOM. A KEMPIS, I, IV, c. 1. — ⁴ S. THOM. VILL., c. 3 de sac. — ⁵ PHIL., 11, 7. — ⁶ S. AUG., in Ps. XXXIII.

humilitate sua, nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur. Respice altitudinem ipsius, in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: ecce cibus sempernus, sed manducant angeli, manducant supernæ virtutes, manducant cœlestes spiritus, et manducant, et saginantur, et integrum manet, quod eos satiat et lætitificat. Quis autem homo possit ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? oportebat ergo, ut mensa illa lactesceret et ad parvulos perveniret unde autem fit cibus lac? unde cibus in lac convertitur, nisi per carnem trajiciatur? nam mater hoc facit. Quod manducat mater, hoc manducat infans, sed quia minus idoneus est infans, qui pane vescatur, ipsum panem mater incarnat, et per humiditatem mammillæ, et lactis succum; de ipso pane pascit infantem. Quomodo ergo de ipso pane pavit nos sapientia Dei? Quia verbum caro factum est et habitavit in nobis. Videote ergo humilitatem, semetipsum exinanivit, ut manducaret Panem Angelorum homo, formam servi accipiens, humiliavit se factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut jam de cruce commendetur nobis caro et sanguis Domini. »

5. — Eundem hunc cibum celestem Dominus olim per Oseam nobis promisit, sed phrasim obseruit velim, qua hac in sponsione utitur, dum ait¹: *Declinavi ad eum, ut vesceretur*; ubi verbum declinavi, singulariter notandum occurrit, idem significans, quod humiliavi, seu exinanivi me, juxta S. Hieronymi glossam, ita in Christi persona loquentis; « Declinavi, deserens regna cœlorum; ut cum eis vesceretur, assumpta forma hominis, sive dedi eis esum corporis mei, ipse et cibus, et conviva; » quam veritatem ipse et Christus stabilivit, dum B. Angelam Fulginiensem, sacramento huic devotissimam, in quadam visione ita fuit allocutus²: « Videlicet aliiquid de potentia mea, modo video et humilitatem meam; » hanc autem submissionem in sanctissimi corporis communione Christus demonstravit; unde ipsa sancta subjungit: « Et videbam tantam profunditatem Dei ad homines, et tantam humilitatem, quod comprehendens anima potentiam inenarrabilem, et videns tam profundam humilitatem, mirabatur, et reputabat se nihil omnino; » dumque se sacra mensa indignam reputaret, sibi dici inaudit: « Ego qui sum dignus facio te dignam, et tunc remansi in me dulcedo inenarrabilis, et lætitia magna, qua non credo carere in tota vita mea. » De S. Francisco Seraphico annales illius religionis tradunt³, quod ardentissimis sanctissimum hoc sacramentum prosecutus fuerit affectibus, stupore admirans maximo illam charissimam dignationem, et dignissimam cha-

¹ OSEE, XI, 4. — ² BOLL., t. I, jan., B. Ang., c. 3. — ³ WAD., ann. 1150.

ritatem; unde ipsem in quadam epistola sua exclamat, dicens: « O superna dignatio, o sublimitas humilis, ut Dominus universitatis, Deus et Dei Filius, sic se humiliet, ut pro nostra salute sub modica panis formula se abscondat. » Multi alii heroicam suam aliquo in actu perhibuerent humilitatem, Christus autem a mille sexcentis, et pluribus annis usque modo, et usque ad sæculorum finem, quotidie se humiliavit, et humiliabit; dum ad verba consecrationis, et juxta dispositionem, et talentum cujuscumque sacerdotis, quantumvis indigni, descendet de cœlo mille millies, et amplius, sub hostia angusta restrictus, ut vas putredinis hominem dico, pascat et cibet, neque materiam fastidit hostiæ, quamvis non nesciret, eam tinearum corrosionibus murum, vermiumque morsibus subiacere; neque a tanto beneficio eum evocare potuit tot millium injuriarum, ab impiis nullo non tempore adversus species sacramentales committendarum, horror.

6. — Hæc autem humilitas, a Christo in hoc sacramento tam evidenter nobis exhibita, vicissim a nobis ad idem sacramentum acceditibus, per reciprocos humilitatis actus debet rependi. Observandum porro est, Centurionem Christo non dixisse quod servus ejus indignus esset, ad quem Christus personaliter accederet, quia utsi a Spiritu Sancto interius illuminatus, sine dubio sciebat, tantum abesse, ut paupertas, et humilitas servi, eum ab illius visitatione deterreret, ut potius eamdem illa humilitas, presentia et beneficentia suæ, magnetis instar attractiva esset; nam ut S. Thomas ait: « Manducat Dominum pauper servus et humiliis, » et S. Cyprianus inquit⁴: « Cum infirmis habitans non infirmatur, nec pauperum ministerio indignatur, pauperes quidem spiritu ad hoc mysterium eligit et diligit Spiritus Sanctus. » Potius igitur Centurio semetipsum praesentia Christi corporali indignum esse assere voluit, utpote qui dives, multorum servorum dominus variorumque subditorum gubernator erat; hanc autem sui indignitatem ideo præcipue professus est, quia se in Christi gratiam et benevolentiam, quoad poterat, insinuare volebat. Quo fine opportunum sciebat esse medium, si propriam indignitatem suam ultra agnosceret. In eujus evidentiore rationem observandum, quod, tametsi domum, et palatum, conformiter ad dignitatem, quam in Capharnaum, Galileeæ metropoli, obtinebat elegantissime exornatum haberet, illud tamen non alioquam tecti nomine appellavit, dicens: non sum dignus ut intres sub tectum meum; probe namque Salvatoris oculum ad paupertatem, non vero ad mundi fastum directum esse sciebat; unde Albertus Magnus ait⁵: « Habitationem suam non vocat domum, sed tectum, quod solum est defendens ab incommodis aeris; » nimurum docere nos volens,

¹ S. CYP., de Cœna Dom. — ² ALB. MAG., ib.

quod, quanto erimus humiliiores, tanto ad magnum hunc hospitem recipiendum digniores futuri simus.

7. — In annalibus Franciscanis, de S. Bonaventura legitur⁶, multos quidem veluti rem indignam censuisse, quod vir tantus, in doctrina, regimine, et sanitati adeo conspicuus, humiliibus, et vilibus adhiberetur ministeris, at vero historicus in eodem loco non sine mysterio immediate subjungit⁷: « Qui nimo quod maxime mirandum est, tanta præstitit humilitate, ut, enī diu aliquando adhuc junior se indignum putarit sanctissimo Christi corpore, dignus ideo fuerit, qui id angelo ministrante suscepit. » In annalibus Cisterciensibus de B. Simone converso, Alensi, legimus⁸, quod, dum die quadam ad communionem sumendam accessisset, sacerdos vero sacram hostiam inadvertenter in terram cadere permisisset, servus Dei illam levare volens, Deum ferventer rogarit ut illam eo usque in terra jacentem relinquaret, donec præmissa oratione ad illam contingendam se dignum fecisset; cumque in illam tam ferventi oratione, in humilitatis suæ abyssum se dimisisset, Christus vero ab ejus ore refugisset, inter lacrymas, et singultus perturbatur, cum ecce mirum dictu, hostia exiliens ad os orantis sursum evolavit atque ipsum ingressa pacatum sibi Deum neque aversantem, sed magis quæsitorum testata est, nec cecidisse ut ab eo deviaret, sed ut ostenderet, se magnete labiorum ejus loties trahi, quoties in oratione commovebantur, neque minus de celo descensurum, quam de terra ascenderet, ad ejus vocem semper pertrahendum. »

8. — Verum quidem est, quod Salvator Centurionis domum personaliter ingressus non fuerit, at tamen ob humilitatis ipsius merita, optata servi sanitatis eo advolavit, adimplavitque, quidquid a Salvatore petierat: scilicet, dic tantum verbo, et sanabitur puer meus. Unde S. Ambrosius ait⁹: Contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus, sed pergit Domini medicina. S. Gregorius verba illa; repletus prius, pro panibus se locaverunt, et famelici saturati sunt exponens, inquit¹⁰: « Quia sancti veræ humilitatis arte prædicti, dum de se alta non sentiunt, alta virtutum dona promerentur. » D. Chysologus idipsum confirmat dicens¹¹: « Tectum suum Christus vetat intrare, quem totum videt intra tectum sui corporis manere. » S. Augustinus similiter considerat, Centurionem per hunc humilitatis actum, quo se indignum judicavit in cuius domum Christus descendenter dignum se reddidisse, qui reciperet non jam in suam domum materiale; sed in eam suum, Filium Dei, unde ait¹²: « Non in cuius parietes, sed in cuius cor Christus intraret, dignus factus est, neque hoc diceret cum tanta fide, et humilitate

¹ WAD., ann. 1215. — ² Ann. Cisterc., t. III, a. 1193. — ³ S. AMBROS., s. 80. — ⁴ S. GREG., in I Reg. — ⁵ D. CHRYS., s. 45. — ⁶ S. AUG., s. de Ver. Dom.

« nisi cum illum, quem timebat intrare domum suam corde gestaret, nam non erat magna felicitas, si Dominus Jesu intraret in ejus parietes, et non esset in pectore ejus.» S. Cæsareus Arelatensis in homilia quadam hoc totum sequenti similitudine declarat, dicens¹: « Sicut de fonte terreno et corporali fluvio non potest aliquis bibere, si se noluerit inclinare; ita et de vivo fonte Christi nemo aquam vivam haurire poterit nisi se humerit inclinare voluerit.» Quod ipsum Salmeron exemplo sanctissima Virginis et matris Dei confirmat², quæ in profundum humilitatis centrum descendens, dicendo: *Ecce ancilla Domini, æternum Patris verbum concepit, et carne vestivit: ita qui ad hanc mensam invitati sunt, humilia debent de seipsis sentire, et quæ sentiunt, ore testari, dicentes: Domine non sum dignus etc.* id quod sequenti similitudine declarat, sicut enim rami arboris alicujus, quanto sunt onustiores fructibus, tanto vehementiori pondere ad terram inclinant; e contre vero sursum erguntur, quando fructuum sunt expertes; « ita animus Dei donis destinatus, superbit magis, efferturque inaniter, qui vero divinis muneribus repletus est, dejicitur atque demittitur, vel ex eo, quod ante oculos habet a Christo humiliatio, et in formam servi exinanito, insigne humilitatis argumentum.» S. Cæsareus Arelatensis aliam adducit similitudinem inquiens³: « nostis fratres, quia pluvia, si montem nimis erectum invenerit, cito in vallem decurrat. et ideo qui se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes, quasi in valles faciunt, ipsi pluriam Divinæ benedictionis accipiunt, et impetrant in eis illud quod scriptum est: *Omnis valis impletur.*»

9. — Sanctissima Deipara, mox ut filium suum, quem in sacramento degustamus, carne humana vestierat, ascendit in montana Iudeæ⁴; *abiit in montana cum festinatione*; nec tamen montes illi, abundantes gratiarum illius aquas coercere poterant, quin in Elisabetham et filium ejus dimanarent; postquam enim illa vallem se humilem fecit, dicens: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? repletu est Spiritu Sancto idem ergo quælibet anima dicat oportet, dum ad communionem accedit?* Unde hoc mihi, ut veniat Dominus meus ad me? et cum Chananæa dicere debet⁵: *Catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum*, nam in proportione ad angelos canem se esse censere debet. De Miphobeth dicitur⁶ quod corruit in faciem suam et adoravit Davidem scilicet, sed quandonam hunc obsequii et cultus actum Davidi exhibuit tunc videlicet, quando illum sibi dicentem adivit: *Tu comedes panem in mensa mea semper, cui*

¹ S. CÆR., AREL., h. 30. — ² SALM., t. IX, tr. 40. — ³ S. CÆS. AREL., ib. — ⁴ LUC., I, 39. — ⁵ MATT., XV, 27. — ⁶ II REG., IX.

ipse tunc protinus respondit: *Quis ego sum servus tuus, quia respexisti super canem mortuum et similem mei?* Eodem modo, quando verus David hunc panem Eucharisticum nobis manducandum proponit, nosque ad illum adorandum accedimus, dicere merito deberemus, « vere panis filiorum non mitendus canibus; » vere enim panis ille angelorum panis est: *Ecce Panis angelorum, nos autem veluti canes sumus in comparatione ipsorum, id eoque pane hoc indigni sumus: quis sum ego, etc.* demum vero ad mensam Eucharisticam accedentes dicere possumus cum sapiente illa muliere Chananæa: *Etiam Domine, nam et catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Unde S. Ambrosius ait¹: « O uberes micæ, quæ repellitis jejunium sempiternum, quæ colligentem pauperem æternis expletis alimentis! »

DISCURSUS XXXVI.

DE CORRESPONDENTIA ET PROPORTIONE, SACRAMENTUM HOC INTER ET PASSIONEM CHRISTI, CUJUS ILLUD EXISTIT FRUCTUS, AC PROINDE UT EUCHARISTIAM CUM FRUCTU PARTICIPEMUS, PASSIONEM MEDITEMUR OPORTET.

IDEA SERMONIS. — 1. Celebratur et communicatur meditentur Dominicam passionem. Magna conexio S. Eucharistiae et Dominicæ passionis. — 2. Hostia Abelis Deo magis placuit, quam Cain et quare. Botrus uvae exploratorum figuravit Christum in cruce suspensus. — 3. Quid designet oblatio de sartagine. — 4. Panis Eucharisticus, conjungendus est ligno crucis. — 5. Agnus Paschalis assus igne designabat corpus Christi. Lactuca agrestes designabant amaritudinem passionis ejus. — 6. Panis subcineritus quem Elias comedit sub juniperi, designabat Eucharistiam sumendam cum meditatione passionis Dominicæ. Christus conjunxit commemorationem passionis suæ institutioni SS. Eucharistie. — 9. Panis Ruth intinctus in aeto, significat Eucharistiam sumendam commemorando simul passionem Christi. — 10. S. Eucharistia semper adjunctam habet crucem.

Quotiescumque manducabis Panem hunc et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. I Corinth., XI, 26.

1. — Postquam Salvator noster, ut S. Lucas refert, corpus suum in ultima cena consecrasset, suisque Apostolis distribuisset, simul etiam iisdem præcepit, ut mysterium hoc in Passionis suæ memoriam celebrarent, dicens: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.* Idipsum quoque S. Paulus Corinthiis, nec non universæ Ecclesia insinuat, in verbis thematis adductis: *Quotiescumque manducabis, etc. mortem Domini annuntiabis.* Unde S. Bernardus in sermone de Cœna Domini, eos, qui ad hanc mensam frequentandam pigri sunt, perstringens, ait:

¹ S. AMBR., in Luc.

« Quid facis, o homo indigne? quid facis o homo ingrate? adora devotius et recole frequentius in sacramento altaris salutem mundi, pro te passam vitam, pro te mortuam.» S. Bernardinus verba illa: *Hoc facite in meam commemorationem*, explicans, ait¹: « Hoc est meæ Passionis repræsentationem; ad hoc, istud sacramentum conficitur, ut ex frequentatione ipsius, intuentes quotidie Christi sanguinem effusum, sic de Christo passo nostra memoria repleatur, quod nostro semper fixus sit in corde, qui semel pro nobis fixus fuit in cruce.» Rupertus Abbas, sacramentum Eucharistiae et passionem Christi, talem inter se connexionem habere arbitratur, ut utraque simul conjuncta, deputata esse videantur, veluti basis, cui sublime Ecclesiæ ædificium innititur; unde ait²: « Auferat a cœtu Ecclesiæ quotidianas Salvatoris nostri hujusmodi exequias et vide, quam merit, dicat ipse Salvator: *Quæ utilitas in sanguine meo?* refrigerescere enim ea, quæ hoc modo nunc ubique calet ejus memoria, refrigerescet universa charitas; mortua erit fides, claudicabit spes, conticescat magnus ille clamor sanguinis justi Abel.» Ecclesia quoque in oratione secrets Dominicæ nonæ post Pentecostem, dicit: « Quoties hujus hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redēptionis exercetur.» Nec desunt in antiquo Testamento variae hujus unionis figure et prædictiones propheticæ, prout in sequentibus videbimus.

2. — Apostolus in Epistola ad Hebreos de oblatione Abel, inquit³: *Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* Scire autem percuparem, quænam fuerit prærogativa illa, qua oblatio Abel fratris sui excessit oblationem? Scriptura ait⁴: *Fuit Abel pastor ovium et Cain agricola; factum est autem post dies multos, ut offerret Cain de fructibus terræ; cum igitur verisimile sit, Cain spicas obtulisse frumenti, siquidem hæ inter substantiores terræ fructus computantur, merito querendum venit, cur hæ non æque acceptæ fuerint, quam agni ab Abel oblati? respondeo igitur, quod, licet tam frumentum, quam agnus, sacramenti hujus sacrificium incruentum figurant, quod in pleiudine temporum, instituendum erat, attamen agnus Abelis Eucharistiam expressius et vivacius repræsentabat, utpote quæ sub utraque specie instituenda erat. Rupertus Abbas imprimis quidem dicit⁵, quod « cultu, vel religione parem uterque obtulit hostiam; » postea tamen discursum suum prosequens, prærogativam ostendit, ob quam oblatio Abelis fratris oblationem excessit: « Primus, » inquit, « unigeniti Filii Dei testis Abel, voluntarium Deo de primogenitis gregis sui sacrificium obtu-*

¹ S. BERN., t. II, s. 54. — ² RUP. ABB., I. II de divin. offic. — ³ HEBR., XI, 4. — ⁴ GEN., IV, 2. — ⁵ RUP. AB., I. in Gen.

¹ NUM., XIII, 24. — ² CANT., I, 14. — ³ HON. AUG., I. de ant. missa. — ⁴ LEV., 5. — ⁵ HES. JER., in Lev. — ⁶ JER.

« lit, in fide passionis ejusdem unici et dilecti Filii Dei, quem tali sacrificio præsignari condeuit, » quasi diceret Deus majori cum benignitate hanc Abelis oblationem respexit, quia præterquam quod figura fuerit agni Eucharistici simul tamen sacrificii cruentum Passionis suæ symbolum exstitit. Revocandum est hic in memoriam, quod quando emissi exploratores ingentem illum uvæ botrum in vecte suspensum attulerunt, Scriptura de illis dicat¹: *Pergentesque usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in vecte duo viri, ut nimur quænam esset terræ promissionis fœcunditas, demonstrarent, ingentem quemdam uvæ botrum attulerunt, ex ligno suspensum, clarum Christi in patibulo suspensi symbolum, de quo Sponsa in sacris Canticis ait²: Botrus Cypræ dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Ex hoc autem botro, in Calvariae torculari expresso, copiosus ille emanavit sanguis, quo in Eucharistia potamur; unde Honorius Augustodinensis ait³: *Uva in prælo duobus lignis expressa, in vinum liquatur; et Christus duobus lignis crucis pressus, sanguis ejus in potum fidelibus fundebatur.**

3. — Inter alios ritus, pro oblationibus antiquæ legis præscriptos, unus hic fuit⁴: *Si oblatio fuerit de sartagine, divides eam minutatim;* cuius mysterium Hesychius Hierosolymitanus ad propositum nostrum his verbis declarat⁵: *Sacrificium de sartagine dispensationem passionis appellat Unigeniti; crucem assimilari sartagini propterea judicantis, quia sartago in tantum est fortis, ut superposita igni, ipsa quidem non consumatur, nec aliquam corruptionem sustineat, aut immunitationem; superpositos autem cibos, mox ut ignem tetigerint, vel si duriores fuerint, non longo intervallo aptos esui reddit. Sic et Christi crux, fortis tantum fuit, ut omnem creaturam subjeceret crucifixo, carnem autem ejus, quæ ad comedendum inepta erat ante passionem (quis enim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibo post passionem fecit: si enim non fuisset crucifixus, sacrificium corporis ejus minime comederemus.*

4. — Apud Jeremiam impii nonnulli dicunt⁶: *Mittamus lignum in panem ejus et eradamus eum de terra.* At vero quisnam unquam lignum pani commisceri audivit? Panis quidem lignis mediabitibus coquitur et comparatur, numquam vero illis commiscetur; haud dubie igitur in spiritu locuti sunt prophetico, ad cœlestem hunc panem alludentes, quia postquam Christus in ultima cœna sacratissimum corpus suum consecrasset et transubstantiasse Judæi panem hunc sine dilatione in crucis lignum confixerunt, ut necem ei inferrent. Unde Interli-

nearis inquit : « Mittamus lignum crucis in corpus « Salvatoris, qui est panis, qui de cœlo descendit.» Eodem modo Theodoreus hunc textum exponit, inquiens¹: « Istud omnino non convenit prophetæ; « qui enim fieri poterat, ut lignum immitteretur in « panem? at Christo Domino sermo prophetæ vel « maxime quadrat, nam sui ipsius corpus panem « appellavit, *Panis*, inquit, quem ego dabo, caro « mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Panem « hunc ligno confixerunt, qui putabant, se memo- « riam illius extincturos. » Hugo Cardinalis optime observat, illos non dixisse²: « Mittamus panem « in lignum, sed lignum in panem ejus, ad innuen- « dum, quod majorem habebat potentiam ille pa- « nis super lignum, quam lignum super panem. » Porro lignum istud ab hoc pane honoratum fuit et vicissim lignum hunc panem meliorem effecit, cum hac tamen differentia, quod, dum illi mortem inferre machinabantur, effectum operati fuerint omnino contrarium, quia postquam hic panis in ligno suspensus fuit, de illo dicitur³: *Dat vitam mundo*, et ideo vocatur *Panis vivus et vitalis*.

5. — Agnus paschalis, Eucharistiae figura, diversos nobis suppeditat ritus, qui clare nobis exhibent analogiam, quæ corpus Christi inter et passionem ejus intercedit. Et imprimis quidem Deus voluit, ipsum comedi assatum, *tantum ussum igni*; quam cærementiam S. Justinus Martyr considerans, his verbis ejusdem exponit mysterium⁴: « Agnus ille, « quem assum jussu Dei esse oportebat, passionis, « suppliciique crucis, cui Christus affigendus erat, « fuit significatio. Agni enim, qui assus redditur, « carnes, cum ut ita dicam, assantur, speciem cru- « cis perferunt, unum enim rectum vero ab infir- « mis partibus ad caput pervenit, unumque rursus « quod per dorsum pertinet, cui pedes conjungun- « tur. » Iterum agnus ille cum lactucis sylvestribus manducandus erat: *Edent carnes, assas igni, cum lactucis agrestibus*. De quibus ita Sylva allegoriarum sermocinatur⁵: « Per lactucas agrestes, quæ in « festo azymorum comedebantur, Hebraice signifi- « catur amarus vel acris sapor, qui appetitum dis- « ponit, ut videlicet agnus, qui est Christus, come- « datur cum affectu et appetitu; possunt autem « significare luctum pœnitentiæ, violentiam jejunii, « laborem orationis, patientiam in adversis. » Principaliter autem dictæ lactuce amaritudinem designabant passionis Christi, ideoque agni hujus Eucharistici saporem indicare volens idem Salvator hoc ipsum condimento præparari jubet: *Quotiescumque manducabis panem, etc.* Iterum agnus paschalis cum baculo in manibus edendus erat; *Tenentes baculos in manibus; baculus ille crucem designabat Redemptoris.* Unde S. Augustinus illum

¹ THEOD., in *Joan.* — ² HUG. CARD., *ib.* — ³ JOANN., vi, 33. — ⁴ S. JUST. M., in *dial. cont. Theod.* — ⁵ SYLV., *alleg. v. lactuc.*

Genesis textum: *In baculo meo transivi Jordarem istum*, interpretans, ait¹: « Jacob ad accipendam uxorem exhibuit baculum; et Christus ad redimendum Ecclesiam suam, detulit crucis lignum. »

6. — Psalmista postquam dixisset²: *Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt*, immediate subjungit: *Parasti in conspectu meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me.* Quæ verba, ut probavimus supra, de mense Eucharistica interpretantur; ecce igitur vobis, quanta crucem inter et Sacramentum, tot ante sæculis prædicta, intercedat connexio; unde S. Basilus ait³: « Haud procul a scopo aberravit quis, si salutiferam crucem his nominibus insigniverit. » Iterum quod agni paschalis ritum concernit, præceptum fuit Israelitis ut ejus sanguine liminaria domuum convergerent⁴: *Aspergite ex eo superliminare et utrumque postem.* Ubi Rupertus Abbas sequentem format discursum⁵: « Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. In utroque enim poste sanguis agni est positus, quando Sacramentum passionis illius ore ad Redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitur, nam qui sic Redemptoris suisanguinem accipit, ut imitari passionem ejus nedum velit, solum in uno poste sanguinem posuit. »

7. — Memorabilis pariter Sacramenti hujus figura circumfertur subcineritus S. Eliæ panis; qui S. propheta, juxta beneplacitum suum, aperiebat, cladebatque celos; nihilominus corporali indigebat sustentatione, ideoque per tres annos circa torrentem Carith a corvis nutritus fuit, qui ipsi mane et vesperi panes detulere et carnes. In Sarepta pariter pauxillum panis a paupere vidua, cui farinam multiplicavit, sibi subministrari fecit. Ast nullus omnino panis tantum ei contulit vigor, quantum subcineritus ille, quem ei cœlius detulit Angelus? quia ut sacer textus ait⁶: *Ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb.* Circa quorum patrum diversitatem, vos ego interrogo, cur ille panis singularem præ reliquis habuerit virtutem, siquidem omnes et singulos eadem subministravit infallibilis Dei providentia? Responderi potest, istum panem coelestis hujus typum extitisse. Unde Lyranus ait⁷: « Comede sacram Eucha-ristiam. » Ast ego adjunxerim, dictum Prophetam pane illo sub juniperi fruitum fuisse, dicente Scriptura⁸, *projectique se et obdormivit in umbra juniperi.* Dionysius autem Carthusianus inquit⁹: « Per spinos juniperum intelligitur crux Salva-

¹ S. AUGUST., s. 79 de Temp. — ² PS. XXII, 5. — ³ S. BASIL., *ib.* — ⁴ EXOD., XII, 22. — ⁵ RUP. ABB., I. II in *Exod.* — ⁶ III REG., XIX, 8. — ⁷ LYR., *ib.* — ⁸ III REG., XIX, 4. — ⁹ DION. CART., *ib.*

« toris; » quid igitur mirum, si panis ille sub talis arboris umbra manducatus, tantum edenti attulerit vigorem? Insuper sub cineribus, qui mortem designant, coctus erat; quoties autem ad sacram hanc mensam, passionis, mortisque Christi mysteria meditantes, accedimus, incredibilem inde anima nostra induit vigorem, unde et nobis communicantibus dicitur¹: *Quotiescumque manducabis panem hunc, mortem Domini annuncias.* Porro Hugo Cardinalis ad prædictam se reflectens, sub juniperi comedentis, Eliæ circumstantiam, hunc moralem format discursum²: « Dicitur, quod sub « cinere juniperi conservetur fervor ignis per anum; et sub memoria mortis conservatur fervor Religionis. »

8. — Psalmista eamdem nobis mensam in Spiritu exhibens, ait³: *Edent pauperes et saturabuntur et reminiscuntur;* qui textus admodum obscurus esse videtur, siquidem non dicitur, cujus sint objecti memores futuri. Agellius nihilominus textum hunc nostro docte accommodat proposito, dum ait⁴: « Apte autem post illum cibum, qui « corda vivificat, dictum est, reminiscuntur, cum « illam escam, ut in suæ mortis commemoratione « nem sumatur, Dominus instituerit. » Unde et S. Bonaventura in quadam sermone super ultimam cœnam, ita discurrit⁵: « Præcipue quotiescumque « hunc panem manducamus, memoriam Dominicæ « passionis habere debemus. Bene autem memoria « ejus passionis in sacrificio panis habetur, si ad « memoriam reducitur, quomodo panis fiat de « grano triturato, mola contrito, in cibano cocto. « Granum Christus est, nisi granum frumenti cadens « in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si « autem mortuum fuerit multum fructum afferit; » si namque panem hunc sumentes, mortem, passionemque meditemur, copiosissimum inde fructum hauriemus. Unde S. Augustinus ait⁶: « Nos de « cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius man- « ducamus. » Necessum est itaque, ut si a pane illo pasci et impinguari velimus, amaræ adhibeamus passionis, mortisque meditationem, dicentes cum sponsa electa⁷: *Messui myrrham primam cum aromatis meis*, aromata autem et myrrham condiendo Christi cadaveri, quando post mortem tumulandum erat, deservierunt. Sed myrræ, id est, meditatae passionis Christi sementem, fructumque ab eadem Dei sponsa discamus, dicente⁸: *Comedi favum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.* Septuaginta legunt: *Comedi panem meum*; Syriaca vertit: *Suavitatem.* S. autem Ambrosius de iis qui mysteriis initiantur, cap. ult., legendum putat: *Manducavi cibum meum.* Consideratione dignissima sunt illa Franconis Abbatis

¹ I COR., XI, 26. — ² HUG. CARD., *ib.* — ³ PS. XXI, 27. — ⁴ AGELL., *ib.* — ⁵ S. BON., S. 4. in Cœn. — ⁶ S. AUG., in Ps. c. — ⁷ CANT., V, 2. — ⁸ ID., *ib.*

¹ FRANC. ABB., t. X de grat. Dei. — ² RUTH, II, 14. — ³ S. GREG., *ib.* — ⁴ I COR., XI, 23. — ⁵ RUPERT. ABB., I. III. — ⁶ I COR., X, 16.